

Mere bez jasnog cilja

Novi paket mera podrške privredi
i građankama/ima Srbije

Sarita Bradaš
Istraživačica Fondacije centar za demokratiju

Predsednik Republike Srbije je pre nekoliko dana¹ najavio novi paket mera za podršku privredi i građankama/ima – pola minimalca, 60 evra u dve rate svakoj punoletnoj osobi i 110 evra penzionerkama/ima. Predsednik nije rekao šta je cilj paketa mera što bi bilo razumno očekivati jer mere treba da doprinesu ostvarenju nekog cilja.

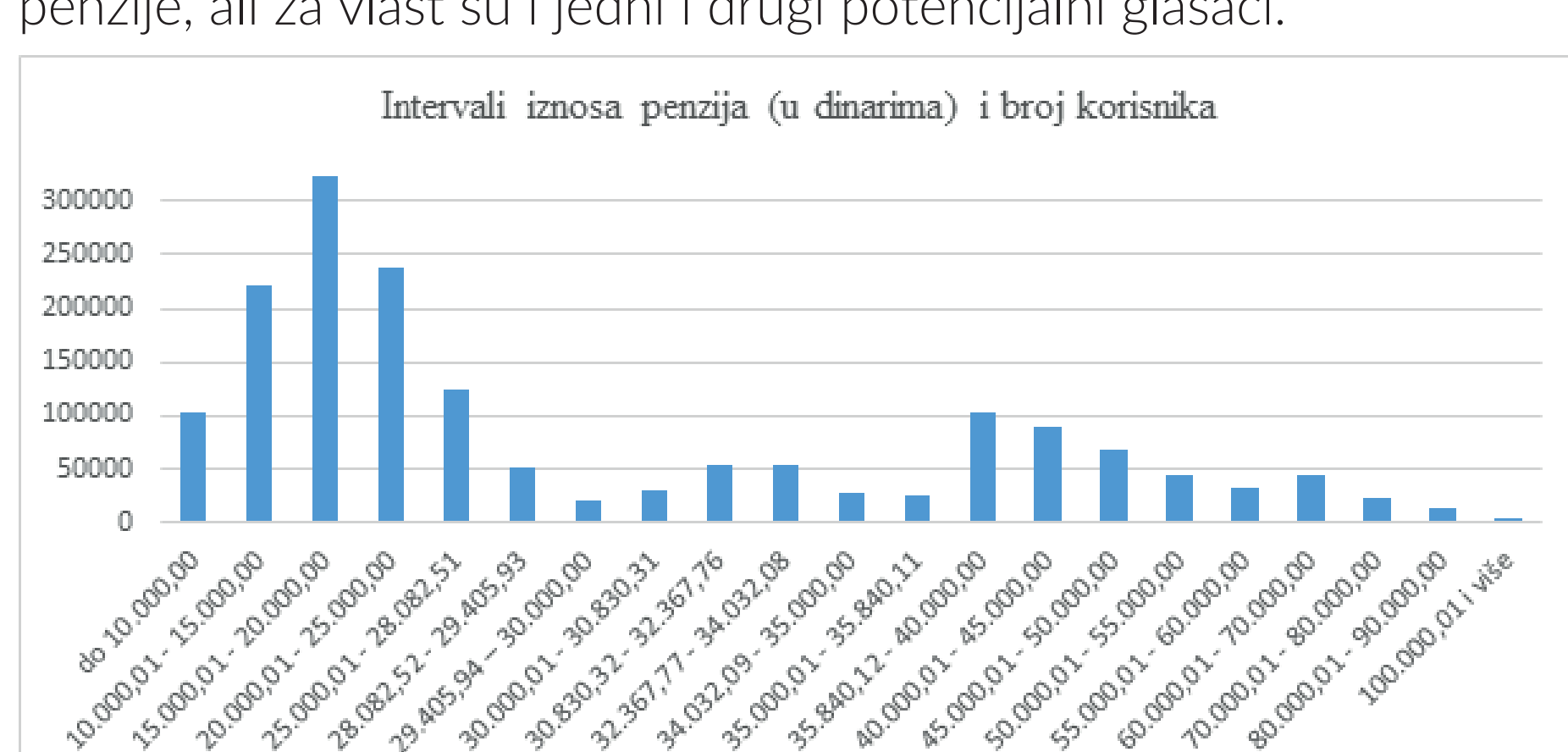
Nekoliko dana posle, ministar finansija je dao nešto više, ali i dalje nedovoljno, informacija o sadržaju paketa², a izostala je bilo kakva informacija o tome da li je urađena analiza ekonomskih i/ili socijalnih aspekata mera, da li su i koji problemi identifikovani u oblasti poslovanja privrede i životnog standarda stanovništva i kakav će uticaj (ekonomski i socijalni) imati planirane mere. Ministar navodi dva cilja paketa mera: „rast naše ekonomije“ i „podrška građanima, radi sprečavanja većih posledica pandemije virusa korona“ pri čemu ne navodi ni jedan argument kojim će objasniti uzročno-posledične veze između stanja i planiranih mera.

Za sada znamo da će za planirani paket biti izdvojeno 2,5 milijardi evra (da li novim zaduživanjem?), da će u okviru pomoći privredi, tri puta biti isplaćeno po 50 odsto minimalne zarade za sva mikro, mala i srednja preduzeća (možda i za velika), da je predviđena podrška autoprevoznicima, garantna šema za likvidnost preduzeća, da će sve zainteresovane/i građanke/i prvih 30 evra dobiti u maju, a drugih 30 u novembru ove godine, a penzioneri 110 evra.

U odnosu na prvi paket pomoći sem manjeg izdvajanja, u dizajnu mera gotovo ništa se nije promenilo, a ono što je bila glavna zamerkakako stručnjaka tako i dela privrednika ostaje i dalje – mere nisu usmerene ka onima kojima je pomoć najpotrebnija - ni kada su u pitanju preduzeća ni kada je u pitanju stanovništvo. Potpuno su ignorisane ocene Fiskalnog saveta³ o dodeli 100 evra svim punoletnim građankama/ima: mera ne podstiče privredni rast, navedena mera nije mera socijalne zaštite, mera predstavlja veliko i nepotrebno opterećenje za budžet i ograničava mogućnost Vlade da deluje u drugim segmentima javne potrošnje. Štaviše, nije jasno zašto se planira podrška kada je situacija nikad bolja: „Naša ekonomija se pokazala veoma otpornom i održivom kada je kriza u pitanju. O tome govori i ovaj podatak – naplata PDV-a, koja je direktan pokazatelj privredne aktivnosti je bila veća prošle godine u odnosu na prethodnu, 2019. godinu. (...) a industrijska proizvodnja u decembru 2020. godine za 4,1 odsto veća u odnosu na decembar 2019. godine. (...) Za januar smo planirali prihode od oko 101 milijarde dinara poreskih i neporeskih prihoda. Kako za sada stoje stvari, imaćemo oko 110 milijardi, jer je naplata mnogo bolja nego što smo planirali i očekivali. To nam govori da postoji privredna aktivnost u Srbiji“

Koliko vlast razmišlja o najugroženijima u ovom društvu govore i podaci o iznosu izdvajanja planiranih u budžetu za 2021. godinu gde nije planirano povećanje prava korisnicima bilo kog vida socijalne pomoći. A kako je pandemija uticala na, u redovnim okolnostima najugroženije grupe, možemo da saznamo na skupovima koje organizuju međunarodne organizacije⁴ budući da nadležno ministarstvo ne iskazuje interes za ovakvu vrstu analiza i mišljenja. Prema nalazima različitih analiza najteže su pogođene najosetljivije socijalno isključene grupe, kao što su Romi, osobe sa invaliditetom, žene žrtve porodičnog nasilja i deca i mladi bez roditeljskog staranja. Niz možemo da nastavimo sa svim onima koji su izgubili posao za vreme pandemije, bilo zato što su radili u sektorima koji su najviše pogođeni i/ili zato što su bile/i zaposleni u nekom od prekrasnih oblika rada.

Sa penzijama koje su ispod granice rizika od siromaštva u Srbiji živi bezmalo 650.000 penzionera, ali ministar finansija (da li i Vlada?) ističe da će penzioneri dobiti više novca, (od ostalih) jer su i najugroženiji zbog pandemije virusa korona, pri čemu nije objasnio kako je pandemija doprinela ugroženosti penzionera van „uobičajene“ ugroženosti budući da više od milion penzionerki/a prima penziju manju od prosečne koja je u novembru prošle godine bila nešto manja od 28.000 dinara. Nisu svi penzioneri jednako ugroženi, nekima će pomoć biti još jedna penzija, a drugima tek desetina penzije, ali za vlast su i jedni i drugi potencijalni glasači.

Izvor podataka Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje, Mesečni statistički bilten za novembar 2020. godine

Za neke grupe je zdravorazumski pretpostaviti, a to potvrđuju i statistički podaci, da više od drugih osećaju posledice pandemije: siromašni, radnice/i koji su radili na crno, zaposlene/i u turizmu i ugostiteljstvu, zaposlene/i sa atipičnim ugovorima, nezaposleni koji nisu u prilici da nađu posao jer se tražnja smanjila a nemaju nikakav vid socijalne zaštite. Kao ni u prethodnom paketu mera ni jedna od navedenih grupa nije prepoznata kao ugrožena. Valja podsetiti i na one koji neće dobiti pomoć: svako treće dete živi u riziku od siromaštva, s 15,8% dece žive u apsolutnom siromaštvu.

Svi punoletni će imati jednaku „pomoć“ i oni koji žive u relativnom siromaštvu (sa prihodima ispod 19.380 dinara), i oni koji žive u apsolutnom siromaštvu (sa prihodima ispod 12.300 dinara), i oni kojima se „priznaje“ siromaštvo pa dobijaju novčanu socijalnu pomoć jer su im prihodi manji od 8.600 dinara mesečno jednako kao i oni koji plaćaju porez na dohodak jer su im prihodi veći od 2,7 miliona dinara godišnje.

U dizajniranju novog paketa podrške vlast nije donela odluku zasnovanu na podacima i/ili stručnim analizama, niti se rukovodila dobrom praksom dizajniranja ciljanih antikriznih mera koje su donete u regionu i EU. Motiv, a samim tim i cilj ovog paketa mera podrške ne nalazi se u težnji da se otklone ekonomske i socijalne posledice pandemije, da se pomogne onima kojima je to najviše potrebno već u nekim drugim oblastima. Možda je počela predizborna kampanja, saznaćemo uskoro. Sasvim je izvesno da će račun za ovaj paket doći na naplatu privredi i stanovništvu kroz direktne i indirektno poreze. Bez polaganja računa odgovornih, zaključili bismo na osnovu dosadašnjeg iskustva.

¹ <https://rs.n1info.com/vesti/vucic-u-maju-i-novembru-po-30-evra-punoletnima-penzionerima-jos-50-evra/>

² <https://www.mfin.gov.rs/aktivnosti/mali-novom-podrskom-privredi-i-gradjanima-do-jos-veceg-rasta-nase-ekonomije/>

³ <http://www.fiskalnissavet.rs/doc/ocene-i-misljenja/2020/FS-Ocena-antikriznog-programa-ekonomskih-mera.pdf>

⁴ <http://socijalnoulkucivanje.gov.rs/poziv-za-ucese-na-okruglom-stolu-uticaj-kovida19-na-socijalnu-inkluziju-osetljivih-grupa-rok-16-10-2020/>